

ДІЛО

ВИХОДІТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. нмд. 143.322.
Адреса для телеграм:
„Діло“ Львів.
Гол. Редактор приймає
з год. 11—12 год. передпол.
Укуповис не шпестяться.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в краю 420 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ:
В Америці 1 дол., Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 літ., Німеччині 750
зіт., Швейцарії 3 шв. фр.,
Чехословаччині 30 ч. з. Руму-
нії 150 літ., Болгарії 750
зіт., Австрії 750 зіт., Замі-
нарені 1 зол.

**В справі оголо-
шень звертатися
до Адміністрації.**
ЦІНА
ОДНОГО ПРИМЕРНИКА
20 сот.

Смерть Василя Блакитного

У теперішній столиці України Харкові помер дня 4. грудня ц. р. головний редактор харківського щоденника, офіційного органу ВУЦІК-ту Василь Блакитний (літер. псевдонім Елданський). Помер він у молодому віці та віддав останніми літами всі свої сили закріпленню пролетарської революції на Україні.

Як ми не підходили би до цієї революції та як не ставились би до пролетарської диктатури на Україні, то мусимо признати, що з покійним зійшов у могилу один з найдейніших її представників. А всяка ідейність, до чогоб вона не прямувала, та яких форм реалізації вона не шукала, все була, є і буде найкращою та найціннішою прикметою людини.

Покійний виховався в осередку національно-свідомих і революційних гуртів ще до революції. Перші свої політичні кроки ставив у рядах українських національно-революційних партійних угруповань. Між иншим згадав про нього в своїх споминах Віктор Анатолійський з тих часів, як у покійного відбувався ідеологічний перелом, як він зривав з націоналістичними партіями та клонився в сторону комуністичного інтернаціоналізму. Він почав до цього останнього скоро та втягнув зі собою до КП(б)У значний гурток своїх однодумців. Це були перші національно виховані Українці, що стали членами КП(б)У. Потім пішло слідами Блакитного багато инших.

Блакитний став першим головою редактором органу ВУЦІК-ту „Вісти“, що виходив на українській мові. На тому становищі вибув він аж до своєї смерті. Та він був не тільки журналістом і публіцистом. Він був першим, що намагався організувати піонерів тав. пролетарської української літератури та надати їм певний ідейний напрям і теоретичні підстави. Його праці та заходив треба зазначати повстання літературної спільноти „Гарт“. Численні теоретично-літературні статті покійника а також оповідання і поезії були друковані в літературних альманахах „Гарту“ та инших виданнях. Крім цього заснував він і окремі літературні додатки до „Вістей“ під назвою „Література, Наука, Мистецтво“. В тому органі містило найбільше своїх теоретичних статей і літературних критик на твори українських пролетарських письменників. Огже на волі українського пролетарського письменства, а в першу чергу на волі організації того останнього та в обсягу обґрунтування його ідейних і теоретичних підстав заслуги покійника величезні. Ією своєю працею він придбав собі поважну сторінку і в історії українського письменства та культури, бо творчість пролетарських письменників а зокрема творчість „Гартівців“ здобула собі вже місце в українському письменстві.

Пока тим остається ще широким поле громадського праці, а який

покійний брав дуже визначну участь уже хоч би з титулу свого становища головного редактора „Вістей“. Був він визначним членом КП(б)У і членом всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету. Хоч від семи літ був членом КП(б)У, то належав все до тих, що стояли на становищі боротьби за українські національні здобутки хоч і підтасовували свою працю на тому полі до партійної ідеології. Один з товаришів покійного змальовує таке становище покійного в партії ось якими словами: „І тому в важких запуганих умовах соціалістичної революції на Україні, ускладненої національним моментом, пройшов він прямою дорогою аж до сьогодняшнього дня, коли так просто та ясно зробилося майже все те, що здавалося таким немо-

вірним для багатьох“. („Вісти“ з 8. грудня, стаття: „Прощай Василь!“)

Затонський у своєму нагробному слові сказав між иншим таке: „Вийшовши з тих лав, що почали боротьбу на національному фронті, він прийшов до Комуністичного Інтернаціоналу, до світового зєднання пролетаріату. Не один прийшов він до лав партії, він привів свою партію, він дав більшовицькій партії кращу частину українських революціонерів. Цієї послуги йому партія ніколи не забуде“. Те саме тільки иншими словами сказав і нарком освіти Шумський над могилою покійника. Наведена щойно цитата змальовує заслуги Блакитного для партії. Та вони для нас менше важливі.

Ми цінимо в Блакитному те, що будучи членом Інтернаціональної партії, він все таки був перш за все визначним і впливовим українським громадянином і діячем, що працював найбільше для України та для її культури.

Колиб так було, то Льокарно було би нужденною мільономною і вино би бенкетах у його честь не було би його варті. Роззброєння є єдиною пробою реальності договорів з Льокарно. Важним є не тоти та промови, але роззброєння дивалії, касування літаків, кружляків та підводних лодок.

Папа про світовий мир.

Політична промова.

Папська консисторія призначила чотирьох нових кардиналів: папського нунція в Парижі Церетті, нунція в Бразилії Гаспаррі, секретаря конгрегації віросповідань Верде і архієпископа О' Доннелла.

При цій нагоді папа виголосив промову, в якій висловив своє задоволення успішним „Світлим Роком“, великою кількістю пам'яток, що відвідали Рим. Одночасно зазначив, що чимало держав увійшло на шлях мирної праці, згідної з Христовою наукою. Висловив свій жалі з приводу розділу держави від церкви в Чиле, про став католицької церкви в Мексику, про труднощі церкви в Аргентині, Чехословаччині та Югославії, де Апостольська Столиця боронилась прав католицької церкви. Висловив задоволення з католицького руху у Франції, головно про працю у вищих школах, про конкордат з Баварією та Польщею.

По широкому світі.

Американський фінансир Келлєр заявив у промові, що Зєдичені Держави не дають нікому позички на потреби зброєнь або монополізу політику, а уряд не бере відповідальності за позички приватних фінансових підприємств.

Радянський уряд підписав з Японією договір, передаючи їй на 45 літ заступання деякими копалинами камінного вугілля на Сахаліні. Радянський посол у Токіо заявив, що СРСР не гадає в ніякій формі порушувати інтереси Японії.

У Сирії Французи роблять нові зусилля, щоб покінчити війну. Замість Дімаку проголосили столицю місто Алеппо. Комісар Сирії, Жуанель, одержав звістки, що на нього пригрозюють заговор.

В Естонії утворено новий уряд, якого головою став Теєман, прокуратор.

Радянська Україна.

Американські промисловці у Харкові

Харківські „Вісти“ з 3. грудня повідомляють, що до Харкова прибула група американських промисловців із тірним ланцюгом „Форіном“ на чолі для ознайомлення зі станом української промисловості а також для виснаження можливості збудування на Україні великого металургічного заводу. З Харкова мають вони піти на оглядини Донецького басейну.

Роззброєння і С.Р.С.Р.

Головні перешкоди здійснення мира.

Льод Джордж написав чергову статтю на тему міжнародної політики. Про що мище як не про Льокарно? А саме на тему: як пояснити таке дивне явище, що коли головні держави покладали згідно свої підписи під спільний договір, давно бажане ними роззброєння не приходило? Перешкодою для здійснення ідеального стану в Європі є на його гадку в першій мірі, стан Росії і її відношення до Європи. Росія все ще є небезпечною та загрозою не тільки для своїх безпосередніх сусідів, але й для всіх держав. Китай несичений більшовицькою пропавангою, китайські армії уявляються в російських арсеналах і, як дехто каже, переходять швидко під прохотом російських сфінксів. Навіть Америка не є вільна від цієї пропаванги.

Хоча Чірен, один з найбільш талановитих та найкращих сучасних законодавчих міністрів, дав розсуд не на дуже приміромно, проте ввело до Росії не є зачнені нині для розумних переговорів. Дійти до мира з Росією треба з двох причин. Колиб Росія жила в добрих зносинах зі своїми сусідами і не почувала себе виклишеною з товнестав європейських націй, тоді вона зрестата би нападати на чужий суспільний лад. Повстає зачароване коло. Росія на планеті слісб іде до відклати і а цієї причині мир є постійно загрожений. Колиб Росія є недоволення своєю східною границею, яку накиннули їй тоді, коли вона наatto сильно була зайнята внутрішніми справами, що би могла боронитись. Коли вона аступила би до Ліг Націй, тоді її відносини з іншими державами негнвно змінились би і ця границя могла би бути означена наочно, мирово. Яс довго це не сталося, дивляться тільки справляю часті коми і експонмча відбудова дозободить її у мннх мнтарних заробів для насаження оборони своїх домагань.

„Покищо“ московський уряд не може винувати своєї азмії, не маючи засобів. Наступ на Польщу не вдався внаслідок нестачі озброєння. Економічна відбудова Росії означала би нині зміцнення її мілітарної сили. Більшевницька Росія, раніше чи пізніше, напала би на одного зі своїх сусідів і пошматувала би його...

Що зробила би тоді Франція? Що могла би зробити? Російські кордони далеко. З усіх країн світа Росію найважче ахопити і зобудити. Не дивлячись, що мала Антанта лжкється, що льокарські договори не забезпечили її. Не можна від неї домагатись, щоб вона обмежувала свої зброєння, зики російське питання не є подане. На жаль, покищо становище Росії д Ліг Націй є таке, як Зєдичених Держав. Чірен сказав кілька днів тому в Берліні: „Ми радо почали би працю з иншою Лігою Націй, але з таким штучним плідом — ніколи“.

У час, коли європейські дипломати говорять про роззброєння, секретар військових справ Зєдичених Держав домагається підвищення утримання постійної армії. Коли сама Америка, така далека від смуги небезпек, має страх перед нападом, то чи дивно, що Франція не викидає охоти роззброєння і ризикує своєю безпекою?

А проте розумно роблять європейські дипломати, коли сидують ся зменшити величезні витрати на війну... Задання роззброєння буде поневаді дозго та важке. Але коли його тільки нині почати, то вже тим самим війна не прийде так легко... На щастя, падаючий франк є дивним апостолом мира... Питання в тому, чи у Франції можна піднести державні доходи чи зменшити державні витрати? Перше є сумнісне, друге залежить від того, чи Франція потребує для своєї безпеки постійного 700.000 війська.

Ad maiorem gloriam...

Львів, 17. грудня 1925.

До тріумфаторського мінка Ст. Грабського в останніх днях вилетіло деклярацію д-ра Романа Смаль-Стоцького, якої обсяг польська преса поширює на всіх „руських“ учених. І ця то преса взагалі, а вшехпольська зокрема підкреслює мету і значіння тієї деклярації. Не про українське високе шкільництво тут іде, не про заснування українського університету, тільки про тріумф вшехпольської Ідеології, про її звеличення, про направлення підірваної олінії польських можновладців на міжнародному форумі.

Тому й не диво, що прибічний орган Ст. Грабського в статті „Деклярація руських учених“ вдарив в такі радісні тони.

„Ту деклярацію — радіє „Слово Польське“ — слід повінати з задоволення, бо вона є з руського боку першим далекосягним кроком, що змусило до умовляння спільності і співпраці Русинів і Поляків та може привести до припинення і згаснення тако визначно протидержавного тону, в який вдаряє діяльність руської преси і політики, стоячи на хибному становищі, що безстанним подвигами і підбурюванням піддає найкращу присутню славу народонас.“

Поминаємо те, що „Слово Польське“, якого головним завданням є якраз юдження, денунціяції й накликування поліції, в своїй залубілої мислі має відвагу говорити про „юдження й підбурювання“ української преси й українських політиків. Очевидно, тут мається на думці відслонювання занавіси зі страшною дійсності, називання річей по імені, оборону елементарних прав кожної нації.

Та не полемічні змагання з прибічним органом Ст. Грабського маємо на приміті. Нам іде про той „перший далекосягний крок“, супроти якого всі інші кроки були без ніякого значіння. Хоч як часто польська преса голосила світові, що українські миси йдуть іншим шляхом від української інтелігенції, хоч з яким накладом грошевих і інших засобів видвигано всяких звукових авантюризмів, хоч скликувано наради, збори, віча, хоч в польському союзі є п'ятичленна хлібоїдська фракція, — то все те — як признають вшехполяки — є без значіння. „Першим далекосягним кроком“ є деклярація урочення

Буковини і мабуть румунського підданця д-ра Романа Стоцького.

А той „перший далекосягний крок“ є не лише першим кроком в напрямку Ідеології Грабського, але й першим актом її звеличення.

Називається в деклярації д-ра Стоцького „нащасною війною між Поляками й Українцями“, себто в н у т р і ш н ь о ю домашньою війною. А так власне постійно ставили справу Поляки. Колиж це є внутрішня боротьба, то і всі справи українського народу можуть бути вирішені тільки на внутрішньому фронті, розуміється — згідно з головними напрямками вшехпольської Ідеології, яка стала польською державною Ідеологією. А як та Ідеологія здійснюється в практиці і яка її кінцева мета, говорить нам кожний день, кожна діянка українського життя.

Деклярація д-ра Р. Стоцького є якраз складовою частиною програми Ст. Грабського в напрямі здійснення вшехпольської Ідеології. І та деклярація не має ніякого порівняння з іншими актами, які коли-небудь проявилися в нашому житті. Довгий час у нас ішла колотня з приводу т.зв. автономічної резолюції. Алеж домагання повної національно-територіальної автономії українських земель під Польщею — це просто революція, боеве гасло в порівнянні зі змістом деклярації. Можна ту резолюцію поборювати або її піддержувати, однак не можна її відмовити з українського становища політичного зиску. Це не польське державне становище, навіть не львівність, тільки видвигання справи під кутом шахтмат-а прав українського народу під чужим вододієм. Коли зійдемо нижче, коли стати на ґрунт політичного опортунізму, угоди з існуючою владою, то деклярація не має в собі нічого новити з угодівства. Угода є двостороннім пактом, обрахунком на ближчу чи дальшу мету, на основі „do ut des“, вона нормує не лише права й обов'язки, але й установає границю боротьби між народами, оборою, яка без огляду на якінебудь угоди мусить вестися між живими народами. Зразком угоди на велику скалу є львівсь-

ОСТАННІЙ ЧАС

закупувати акції

Земельного Банку Гіпотечного.

ОДНА АКЦІЯ 26 зол.

ські пакти, на дрібну — польсько-жидівська угода. І хоч та угода є між нішим злевоена проти нас, то все таки годиться признати об'єктивно, що вона зберігає в деякій мірі жидівське національне достоїнство. Жиди декларували польській державі свою львівність, себто те, що вони вже давно віддали Польщі, але за те одержали якісь уступки в користь своєї маси.

Колиб зійти вже на останній ступінь і оцінювати ту деклярацію як прояв частинного опортунізму, значить — колиб допускати, що вона розв'язує щонайменше університетську справу, то й такий погляд був би наскрізь помилковий. Деклярація д-ра Стоцького не є проявом опортунізму, вона нічого не приносить, вона не розв'язує університетської проблеми, тільки вичає лезами політику Ст. Грабського. Це не прояв угодівства, навіть не опортунізму частинного, тим більше загального, не говорячи про автономізм.

Таж той сам прибічний орган Ст. Грабського, який так радіє з приводу „першого далекосягного кроку“, переходячи до університетської справи і зв'язаної з нею майбутньої конференції, пише:

„Підставою наради (комісії) певно буде попередній проєкт створення в Козкові Славянського Інституту з руськими катедрами. На всякий випадок особа проф. Станіслава Грабського, яко Міністра освіти, і склад польської частини організації комісії дають повну заохоту, що ефентуальність заснування руського університету у Львові, чи в іншому місті Східної „Малопольщі“ взагалі не може виходити в рахунок.“

В тому самому дусі висловлюється й „Кур'єр Поранни“, що сто-

їть на протилежному до „Словача Польського“ бігуни:

„Насіллям відомо, в академічній куросі з руською академічною мовою мали би бути започатковані в Кракові.“

Як бачимо, деклярація д-ра Р. Стоцького — крім інших — має ще одну велику „примету“: вона є „першим кроком“ до... провадження справи українського високого шкільництва взагалі, а справи українського університету зокрема.

М. Ч.

Шляхотність на експорт.

Компромітація польського мультитрефера на відансьому ґрунті.

Відень, 8. грудня 1925

Для 30. листопада п. р. відбувся у Відні, в домі аґент. LeOsgesellschaft, i. Rotenturplatz, 2, виклад лекції про польське Гайдецьке про польські мистецькі пам'ятники у Відні. Маж присутніми закримено посла ґа. Ласодського (з Праги) з своїм атташе, 6. міністра Гусарєха Гайдана, ґа. Лянаковського й кількох Українців.

Після відкриття зібрання забрав слово Гайдецький, зазначаючи, що свій виклад ілюструватиме залізничні докази. Для лекційного аргументування, в яких постанали у Відні польські пам'ятники, подав він широкий історичний вступ, що носив шпівістичний, польсько-шляхотський характер. На думку Гайдецького, буди Поляки все шляхотним народом, що увійшло в широкую саті вже навіть у припадку. Іх шляхотний спосіб думання осмозується на релігійній толеранції, львівності до ітеї коронності й національній толеранції. Не диво, що базу-

найбільший вибір блаватних товарів на осінній та зимовий 161 сезон поручає фірма 41-100

АНТІН УВЕРА
Львів, вул. Галицька 10.

Філія в Тернополі, вул. Міхевича.
Філія в Стрию, площа Пасудського.

М. ВОЗНЯК.

Пам'яті великого будівничого Новітньої України.

(Продовження.)

Своїми науковими працями Костомаров прислужився багато Московіям, досліджуючи їх історію й підходячи до неї зі становища українського народонас, а тим самим причиняючися дуже до аргументу цільних демократичних думок серед Московії. Досліджував Костомарів білоруську, польську і литовську історію, однак найбільша частина праць Костомарова присвячена українській історії, і саме історії українських народів має на що він завжди клав велику вагу.

Над Хмельницькою працював Костомарів у часі свого заслання до Саратову за належання до Братства ІІ, одержавши в осені 1855 р. дозвіл на тимчасовий виїзд до Петербурга, повів туди працю про Богдана Хмельницького, яка, надрукована в „Отечественных Записках“ за 1857 р. й видана окремо в двох (1876 р. в трьох) томах в 1859 р., відразу поставила Костомарова в перші ряди істориків. Тоді вже був на волі, діставши її в 1856 р. при коронації нового царя, й повернувшись із першої поїздки по Європі, відбутої 1857 р.; дві дальші його подорожі по Європі відбулися в рр. 1861 і 1864.

Кінець 50 і сам початок 60 рр. належав до найщасливіших у житті Костомарова. В 1859 р. поки-

нув його петербургський університет на професора історії. Його вступний виклад на університеті в перших днях грудня перемінявся у величезну маніфестацію на честь Костомарова: по викладі студенти захопили його на руки й винесли на вулицю до екіпажу. На його викладах було повно слухачів не тільки споміж студентів, але й споміж сторонньої публіки, які дозволені були тоді вступати на університетські виклади. Як професор тішився Костомарів найбільшими симпатіями. В лютому 1861 р. він сказав промову про російського історика й публіциста Константина Аксакова. Коли скінчилася промова, слухачі винесли свого улюбленого професора з сали на крисі. „Я ніколи не забуду — маю свої достовірні наочні свідки цієї маніфестації — того неслухачного спокійного, серйозного виразу обличчя, який зберігав Костомарів, сидючи на своїм сидищі понад юрбою, що оточила його. Це був той самий замислений погляд, тіж самі очі, звернені кудись у далечність, із котрими він читав і лекції. Так ніби все, що діялося коло нього, не робило найменшого враження на нього. А тимчасом це була певне найвища й дорога хвиля в його життя.“

Та швидко мав нагоду Костомарів і зазнати великого розчарування від юрби. Наслідком студентських маніфестацій проти недолатних правил замкнуто петербургський університет. Тоді турб професорів, між ними й Костомарів,

почав читати в залі міської ради лекції, що тішилися великим успіхом. Свої лекції мусів закінчити Костомарів серед великого скандалу. За промову на однім літературнім вечорі уряд показав одного професора засланням. Для протесту проти поступку уряду постановили студенти закрити лекції. Заяву про це зложили на викладі Костомарова. Однак він сказав, що й далі читатиме, за що висісти стали його студенти. З огляду на сподіваний заколот начальства забороновило Костомарову читати лекції.

Відтоді не покликано його більше на університет. Кілька разів була балачка, щоб покликати його на кафедру в київській чи харківській університеті, але засідки на перешкоді цьому ставало українство Костомарова. Одинок його державна служба в дальшій його житті було членство „Археологічної комісії“, де від 1863 р. видав 12 томів актів до історії України й Білорусі (Акты Южної і Західної Росії), з цього поля такої міри вклад, що рівного йому не довершив ніодін український історик ні перед ним ні після нього. Ішла річ, що теперішні вимоги таких видань жадають більшої критичності, ніж її подибуємо у Костомарова.

Російські порядки не тільки змарнували незвичайний професорський талант Костомарова, але й заїли в ньому політичного діяча великої сили, як виходить із його дуже довгої низки публіцистичних і жуд-

налістичних статей. Серад цих статей на перше місце вибивається його лист до видавця лондонського „Колосолу“ — Герцену, надрукований там же в січні 1863 р. (ч. 61) очевидно без підпису під наголою „Україна“. Тут висловив Костомарів від Українців бажання, щоб російський уряд не тільки не перешкоджав Українцям розвизати свою мову, але й щоб поміг їм у цій справі та видав розпорядок, щоб завести для українського народу школи й викладати шкільні предмети на його рідній, українській, а не офіційній російській мові, бо інакше винуватиме український народ тільки слова, а не розвизатиме своїх відомостей. Висловивши бажання, щоб усі інші Славяне злучилися з російською державою в одні союз, „навіг піз скіптрим російського царя, коли той цар стане володарем вільних народів, а не всенародною татарсько-німецькою Московщиною“, Костомарів додавав сподівання, що в цій будучій союзі наша Україна (визнена Русь) позинна становити окрему державну цілість на всім просторі, де народ говорить українською мовою, із збереженням єдності, основою не на згубній, мертаї централізації, але на ясній свідомості, рівноправності й своїх власних користей“. Тут і перестерігав, щоб ні Росіяне, ні Поляки не називали своїми землями, заселеними нашим народом.

(Продовження буде)

З поштарні Визавинної Спідки - Шко* Львів, Ринок ч. 10